

„Istarska Rijec“
izlazi svakog četvrtka uveče.
Svako drugo i četvrtka donosi
literarni prilog „Mladostima“.
Pretpisati za inozemstvo lansirna
15— lira na godinu, a za
inozemstvo 25— lira. Ured-
ništvo i uprava lista: Trst
(I. i. E. S. V.) Via S. Francesco
d'Assisi 201. Telefon: 11-22.

ISTARSKA RIJEĆ

Tjednik za pouku, gospodarstvo i politiku Istarskog naroda.

„Slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari.“ — Narodna poslovice.

Oglasli stoje 4 lra

za svaki centimeter visine u
široj jednoj stupcu. Za više-
kratno avšćenje daje se znatna
popusti prema pogodbi. Plaća
se u unapred u Trstu. Dopisni
se o čiji medostan, a novac
uprta. Neplaćkanima se nisna
ne primaju, a raspispi se ne
vraćaju ni u kojemu slučaju.

Italijansko-jugoslov. sporazum

Pakt prijateljstva i zajedničke suradnje.

Pakt prijateljstva i zajedničke suradnje glasi:

Član 1. Vlada Nj. V. kralja SHS. i vlada Nj. V. kralja Italije, odličivši čvrsto osigurati čuvanje mira kao i rezultate velikoga rata, koji su sankcionirani mirnim ugovorima, sporazumom se da sklope ovaj ugovor, kojeg će prirodna posljedica biti prijateljstvo između obje kraljevine i čuvanje i poštovanje njihovih stečenih prava na kopnu i na moru.

Član 2. Objie vlasti koje sklajpaju ugovor obvezuju se, da će jedna drugu podupirati i zajedno postupati da uzdrže i sačuvaju stanje, koje je stvoreno mirnim ugovorima u Saint-Germainu, Trianonu i u Neuillyu, a isto tako da će osigurati uvaženje i sačuvanje svih prava stvorenih ovim ugovorom.

Član 3. Za slučaj da jedna od vjki vlasti, koje sklajpaju ugovor, postane predmet napadaja izvana, koji napadaj nije sam izravna, obvezuje se druga vlast ostati strogo neutralna do kraja konflikta; isto vrijedi za slučaj da sigurnost ili interesi jedne od dviju strana budu ugroženi kakvim vanjskim napadajem, pri čem je i druga vlast obvezana napadajom osigurati njenu potpunu političku i vojničku blagohotnu suradnju u svrhu da se ukloni stanje stvoreno tim napadajem.

Član 4. Trajanje ugovora određuje se na pet godina. On se ina godinu dana prije nego istecе otkazati ili obnoviti.

Član 5. Ovaj ugovor treba ratifikovati i ratifikacione isprave izmijeniti u Rimu. Ugovor će stupiti na snagu danom izmjene ratifikacionih isprava.

Pakt glede Rijeke.

Pakt, koji se odnosi na riječko pitanje glasi se u jezgri ovakvo: Italija priznaje potpunu suverenitetu nad lukom Baros i Deltom, koje će biti dva dana iz ratifikacije ovog ugovora evaluirane i izručene nadležnim jugoslovenskim vlastima.

2. Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca priznaje kraljevini Italiji potpunu suverenitet nad Riječkom, njenom lukom i teritorijem, koji joj pripada prema granicama, koje su naznačene u sljedećem članku.

3. Granica kraljevine SHS prema Riječi, koja je naznačena u čl. 3. rapalskog ugovora od 12. novembra 1920. te buduća da mora biti ispravljena obzirom na gorjiva dva članka, to će naročito mijesovita komisija, sastavljena od italijanskih i jugoslovenskih delegata, odrediti granicu prema ovoj osнови.

Cesta Kastav-Riječka bit će od južnog dijela Tometići do raskrsnice sjeverno od Ergudi priključena teritoriju kraljevine SHS. Medjašna će crta teći po terenu između željeznice i spomenute ceste.

Sav teritorij, koji bude dodijeljen prigodom ispravka granice Jugoslaviji, Italija će ga evaluirati pet dana iza izmjene ratifikacije.

Član 4. Odnosaji između pogranične zone preko nove granice i odnosaji između općine Kastva i bližnjeg italijanskog teritorija nastat će se prema odredbama, koje su sadržane u dodatnoj priloznoj konvenciji, i te će odredbe stajati u kreposti dok se sklopi trgovački ugovor, kojim će biti reguliran promet na granici. One ugovarajuće stranke su složne, da pitanja, koja se tiče prometa na granici izmjenju zona uslijed nove granice budu uređena trgov. pogodbom na takav način, da se uzme osobito u obzir ekonomske odnose tih zona i osobite potrebe dotičnog naseljenaja.

Član 5. Italija daje Jugoslaviji u najmanje za 50 godina u velikoj luci otvorene i zatvorene prostore, koji sačinjavaju lueću Thon di Revel prema pismu u čl. 21. priloznog dodatnog ugovora. Taj rajam, kojim nije eksteritorialan, sastoji se u isključivoj i neograničenoj uporabi velikog skladišta na molu „Napoli“, dva skladišta napram obali Thon di Revel i dva skladišta na molu „Genova“ prema zakonima i privilegiranu uporabu tržij bankina, koje ograničuju malu luku sa svim, što joj pripada. Oblasvi i osoblje Jugoslavije, koji rade za svoju državu u toj luci, vršit će

svoju službu prema nadodatoj konvenciji, koja je prilozena ovom jugoslovensko-italijanskom ugovoru u zlatu godišnjeg najma za napomenuti posao u luci.

Član 6. Glavni kolektor na Riječi bit će kao internacionalni pogranični kolektor. Na njemu će posloovati delegacija jugoslovenskih zajednica, a te delegacije će se sastijati iz osoba koje i u drugim internacionalnim stajanjima na italijanskim granicama. Ta će delegacija raditi sa italijanskom administracijom, osobito što se tiče saobraćaja na ograncima, koji spajaju jugoslovensku staciju sa molom lukom, a ova sa lukom Baros. U dodatnoj konvenciji, koja je prilozena ovom ugovoru, određen je način te suradnje.

Nikola Pašić, predsjednik jugoslovenskog ministarskog savjeta.

Član 7. Granica između Rijeke i luke Baros uzduž Bankine ići će kao što je označeno u pismu, koje je prilozeno rapalskom ugovoru, na takav način, kako će pogranična komisija naći da je zgodnije za carinarsku službu jedne i druge države. Obzirom na posebne trgovačke potrebe, obzirom na javni red i saobraćaj u gradu, pomeniči će med između luke Baros i velike luke ostati na italijanskom teritoriju. Italija priznaje Jugoslaviji potpunu suverenitet na vodama Rijeke. Pogranična crta sa ove strane ići će od kraja zara, obale lutanaja. Prelaz i pristajanje onih koje plova na zapadnu (italijansku) obalu Riječne prema prilozenom dodatnoj konvenciji i to tako, da se ne smeta plovidbu na samoj Riječini. Kao znak, da će se držati ovaj običaj na jugoslovenskim vodama kanala i kao za znak suvereniteta Jugoslavije nad tim vodama, Italija će plaćati godišnje Jugoslaviji jedan dinar u zlatu.

Član 8. Što se tiče riječkog vodovoda i održavanja radnja za rijeku Rečimu, vrijedit će određivanja, koja su označena u dodatnoj priloznoj konvenciji.

Član 9. Za jugoslovenskim manjinama na Riječi postupat će se kao što se postupa sa italijanskim manjinama u Dalmaciji prema internacionalnim obavezama.

Član 10. Ovaj ugovor bit će ratificiran i ratifikacije izmijenjene u Rimu u roku najkasnije 20 dana od dana potpisa ovog ugovora.

Ovaj su ugovor upunomoćeni potpisali svojim pečatima započeti. — Sastavljeno u Rimu dne 27. januara 1924. —

Sporazum glede društva sv. Jeronima u Rimu i pravoslavskih crkava u Italiji

Javljaju iz Rima, da je došlo između Italije i Jugoslavije do sporazuma u pitanju društva sv. Jeronima u Rimu i pravoslavskih crkava u Italiji, o čemu ćemo se posebno pozabavati u narednom broju našeg lista.

Radosna vijest za naše zadruge

U smislu italijansko-jugoslovenskog sporazuma preuzela je italijanska vlada izjavom od 27. I. 1924. formalnu obvezu, da izmijeni u najkraće vrijeme krune naših zadruga, koje su uložene sa one strane medje. Mi smo već pred 15 dana znali da se jedna točka sporazuma nanaša na izmjenu kruna, ali nismo htjeli da to objavimo prije nego je dotična izjava formalno potpisana.

Novi politički izborni zakon za italijanski parlament

Izbori za italijanski parlament raspisani su za dan 6. aprila ove godine. Izbori će se provesti na temelju preinačenog izbornog zakona, koji je kodificiran u kr. dekretu od 3. decembra 1923 broj 283.

Prije svega ćemo iznijeti u kratko najvažnije preinake, koje su bile uvedene, a poslije ćemo se osvrnuti na potankosti.

I) Proporcionalni izborni sistem brojda je samo za manjine. Dosta su stranke prema broju svojih predanih glasova dobivale proporcionalan broj poslanika. Od sada naprijed dobit će relativno najveća stranka, samo da je dobila barem 25% svih predanih glasova, 23 svih poslanika, a ostala se jedna trećina dijeli proporcionalno među drugim strankama.

Dr. Momčilo Ninčić, jugoslovenski ministar inostranih djela.

Pr čemu naravski stranke sa malim brojem glasova svojim propadaju.

Po tom sistemu vlada može da računa uvijek na jednu jaku, vjernu većinu, čijoj opozicija ne može da smeta.

II) Cijela je Italija razdijeljena u 15 izbornih okružaja. Za svako izborno okružaje ustanovljen je broj poslanika i to ukupni broj poslanika, što ga dobiva dotično izborno okružaje, a osim toga broj, koji pripada većini i broj, koji pripada manjina. No u svrhu ustanovljenja stranke većine sva ta okružaja po cijeloj Italiji stvaraju jedan jedini izborni kotar. U Rimu, gdje je sjedište centralne izborne komisije, prebavaju se glasovnice i prema tome se određuje stranka većine, koja dobiva, kako već rečeno, dvije trećine svih poslanika, a ostali mandati dijele se među drugim strankama. Cijela Italija bira 535 poslanika, od tih pripadaju vladinoj većini 356, a 179 dijele se proporcionalno među drugim strankama. Sada, poslije aneksije Rijeke, dobit će Riječka jednog poslanika, koji će biti 536. Pokrajine Trst, Videm, Pola, Zadar stvaraju u svrhu izbora jedno jedino izborno okružaje, koje bira 23 poslanika; 15 ih pripada stranci većine, računajući većinu po glasovima predaniam u cijeloj kraljevini, a 8 ih pripada proporcionalno drugim strankama, za koje opet vrijedi samo uspjeh po pojedinim okružajima.

III) Stranka većine u nijednom slučaju ne može dobiti više od dvije trećine svih poslanika, a manjina u svakom slučaju dobiva jednu trećinu.

IV) Izbornici su ovlaštteni da daju prednosni glas jednom ili više od kandidata svoje liste. U našem okružaju može birati da zabilježi tri prednosna glasa. A sada ulazimo u predstavljanje svih onih ustanova, koje mora birati da znae.

Zakon je podijeljen na 7 poglavlja: prvo poglavlje (članak 1—4) govori o uvjetima za izborno pravo; drugo (članak 5—39) o izbornim imenicima; treće (članak 40—89) o jednom izbornom kotaru za većinu i o izbornim okružajima za manjine; četvrto (članak 90—105 bis) o poslanicima; peto (članak 106—124) o općenitim i kaznenim i šestog poglavlje (članak 125—132) o konačnim ustanovama.

Tko ima pravo da bira?

Pravo biranja ima svaka osoba, I) koja posjeduje italijansko državljanstvo i uživa sva politička i građanska prava (čl. 1); 2) koja je već dovršila 21. godinu ili je dovršuje najkasnije 31. maja one godine, u kojoj se izborni imenici predgledavaju

(čl. 2); 3) koja je upisana u imeniku birača (čl. 3).

Možu li birati vojnici?

Podčasnici i vojnici kr. vojske, kr. mornarice i aeronautike ne mogu vršiti pravo glasanaja, dok su u vojničkoj službi, izuzetki su samo maresjali i njima odgovarajućiji činovi.

Ovaj propis vrijedi također analogno za osobe, koje pripadaju vojničkoj organizaciji izbornima za državnu službu, ne izuzev vojnike nacionalne milicije, kad efektivno vrše službu. Glede nacionalne milicije mora komandant od zone, da raspisuje do četvrtka prije izbora dostaviti općinskom načelniku (sindikatu) svake općine iskaz onih vojnika, koji pripadaju nacionalnoj miliciji, a ne vrše službu.

K vojničkoj organizaciji izbornima pripadaju zbor kr. stražara, podrjljeno osoblje lučkih poglavarstva, zbor kr. oružnika, zbor čuvara u kaznionama i kr. financijska straža. Rečene osobe valja upisati u općiniti imenik, ali u svrhu, da se ova okolnost drži u posebnom razvidu, upisat će se u poseban popis, sastavljen od sindaka istodobno sa općenitim imenicima po istim propisima.

Iseljenici.

U izborne imenike valja osim toga upisati i iseljenike, koji posjeduju potrebna svojstva te koji su se iselili stalno u inostranstvo. Valja smatrati iseljenicima one osobe, koje su u svrhu radnje dobile putnice za inostranstvo uz oprost bilježnine, te osobe, za koje je općenito poznato, da su se barem pred dvije godine u svrhu radnje iselili u inozemstvo.

Gdje se bira?

Izbornik može da vrši svoje pravo glasa samo u onom izbornom srezu, u kojem je upisan u imeniku birača.

Imenik birača.

Imenik birača je permanentan, t. j. trajan. Prije su se prigodom svakog izbora sastavljali novi imenici; princip permanentnosti izbornih imenika bio je uveden prvi put u Franceskoj 1828., a u Italiji godine 1882. Taj se permanentni iskaz birača pregledava svake godine pomoću općinskog ureda, birača, općinske i pokrajinske izborne komisije.

Za sve one osobe, koje su upisane u imeniku, predmjenjava se, da posjeduju izborno pravo.

Što je imenik birača?

Imenik birača sadržava u abecednom redu ime i prezime birača i njegovog oca, mjesto i datum rođenaja kaošto i bilješte svakog pojedinog birača. (Sljedi.)

U eri sporazuma

Ministar Gentile odbio je molbu, kojom su svi općinari i ocevi iz Sv. Antona pri Kopru tražili, da se uspostavi slovenska škola u njihovom selu, u kojem nema nijednog Italijana, sljedećim pismom npravljenim našem poslaniku:

Rim, 22. janara 1924.

Postovani poslanice,

ispitao sam podnesak, što ste mi ga poslali, kojim zastavniczi Sv. Antona pri Kopru traže, da se uspostavi škola sa slavenskim nastavnim jezikom.

Kako znate, pitanje ovih škola riješavaju odredbe kr. ukaza d. oktobra 1923 br. 2185 i sada mi više nije moguće da štogod odredim, što bi se kosilo s odredbama onoga ukaza. Uostalom taj ukaz, dočim odgovara (mencionalnim) državnim potrebama, predviđa i tamo u svrhu da ne tripi napredak u školama, da se nova italijansko-kr. kao nastavni jezik uvede malo po malo, počevši od prvih razreda u ovoj godini, — i da se, s druge strane, podučaje iakođer jezik, koji se govori u mjestu e da ga djeca upoznaju, kako treba.

Srdačni pozdravi

Gentile, S.

Da stvar nije za nas tako zalosna, mi bi se ovaj filozofski sali smijali. Ali mi znamo, da je neupućenost gosp. ministra u našim pitanjima tako očita, da smo prisiljeni, da ga još jedamput podučimo. Pak ćemo to u narednom broju i učiniti. U eri sporazuma i prijateljstva ne će to biti ni odneta.

